

SAVARANKIŠKO DARBO ĮTAKA SOCIALINĖS PEDAGOGIKOS STUDIJŲ PROGRAMŲ STUDENTŲ VADYBINIŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMU/SI

Asta Mažionienė

Klaipėdos universitetas

Anotacija

Straipsnyje nagrinėjamas studentų savarankiškas darbas, kaip reikšmingas socialinių pedagogų vadybinių kompetencijų ugdymo veiksnys. Siekiant atskleisti, kaip konstruktyvistinės teorijos idėjomis grindžiamas savarankiškas darbas aukštojoje mokykloje padeda studentams ugdytis vadybines kompetencijas, pasirinktas kvaziekperimentinis tyrimas. Tyrime dalyvavo 4 aukštosios mokyklos (2 universitetai ir 2 kolegijos), iš kurių sudarytos 2 eksperimentinės (40 studentų) ir 2 kontrolinės (40 studentų) grupės. Kvaziekperimentinis tyrimas organizuotas etapais: studentų apklausa raštu (*pre-test*) iki eksperimentinės intervencijos; eksperimentinė intervencija (*test-factor*), tobulinant studentų savarankišką darbą; studentų apklausa raštu (*post-test*) po eksperimentinės intervencijos. Palyginus rezultatų *pre-test* ir *post-test* skirtumus, įvertintas savarankiško darbo, grindžiamo konstruktyvistinės teorijos idėjomis, poveikis socialinės pedagogikos studijų programų studentų vadybinių kompetencijų ugdymui/si. Šis tyrimas padėjo surinkti duomenis, kurie byloja, kad savarankiškas darbas, grindžiamas konstruktyvistinėmis idėjomis, padeda studentams ugdytis socialinio pedagogo darbui svarbias vadybines kompetencijas sisteminiame lygmenyje, t. y. teikiama organizuota socialinė pagalba per organizacijas ar institucijas, kurios sudaro socialinės pagalbos sistemą.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: savarankiškas darbas, konstruktyvizmas, vadybinės kompetencijos, socialinė pedagogika.

Abstract

In the article individual work as a significant factor for the education of management competencies of a social care teacher has been analyzed. In order to reveal how individual work based on constructivism theories at higher school helps students to educate management competencies quasi-experimental research has been chosen. 4 higher schools (2 universities and 2 colleges) have participated in the research; 2 experimental (40 students) and 2 control (40 students) groups have been formed. Quasi-experimental study has been organized in separate stages: written survey of students (*pre-test*) before experimental intervention; experimental intervention (*test-factor*) by developing individual work of students; written survey of students (*post-test*) after experimental intervention. After the comparison of differences in results of the *pre-test* and the *post-test*, the impact of individual work based on constructivism theories on the education/self-education of management competencies of students of social pedagogy studies programmes. This research helped students to educate management competencies for work of a social care educator at systematic level, i.e. for providing social support through organizations or institutions that form the system of social support.

KEY WORDS: individual work, constructivism, management competencies, social pedagogy.

Įvadas

Vaikų socializacijos proceso valdymas pabrėžiamas pagrindiniuose socialinių pedagogų rengimą ir veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose (Socialinio pedagogo rengimo standartas, 2008; Socialinio pedagogo kvalifikaciniai reikalavi-

mai, 2001; Socialinio pedagogo pareiginė instrukcija, 2001): socialiniai pedagogai turi planuoti veiklą, priimti sprendimus, organizuoti, telkti, kontroliuoti, vadovauti vaikų socialinio ugdymo procesui, taigi jiems yra būtinos vadybinės kompetencijos. Tuo tarpu pastaraisiais metais atlikti tyrimai rodo, kad daugeliui socialinių pedagogų trūksta vadybinių kompetencijų (Leliūgienė, Baršauskienė, Mertinkaitytė, 2008; Indrašienė, Merfeldaitė, Petronienė, 2008; Kvieškienė ir kt., 2006; Švedaitė, 2005; Buzaitytė-Kašalynienė, 2003), ypač organizuotos pagalbos, t. y. sisteminiu lygmeniu, kai socialinė pedagoginė pagalba teikiama per organizacijas ar institucijas, kurios sudaro socialinės pagalbos sistemą, o socialinis pedagogas tampa šios sistemos ir proceso vadovu. Mokslininkai (Kvieškienė, 2001; Majauskienė, Leliūgienė, 2008) pažymi, kad praktikoje labiau dominuoja socialinės pedagoginės sąveikos tarp mokyklos socialinio pedagogo ir jo adresato lygmuo. Šio straipsnio autorės (Mažionienė, Rupšienė, 2011) atlikto tyrimo duomenimis, išryškėjo socialinės pedagogikos studijų programų studentų vadybinių kompetencijų nepakankamumas tarpinstituciniame lygmenyje. Tokių kompetencijų trūkumas rodo socialinių pedagogų rengimo aukštosiose mokyklose spragas, tai reiškia, kad vadybinėms kompetencijoms skiriama nepakankamai dėmesio. Praktinis socialinių pedagogų vadybinių kompetencijų poreikis skatina ieškoti rezervų studijų programose, kad šios kompetencijos būtų efektyviau išugdomos.

Kaip veiksmingai ugdyti studijuojančiųjų pagal socialinės pedagogikos studijų programas vadybines kompetencijas – iki šiol dar mokslškai nespręstas klausimas. Iš valdymo teorijos (Stankevičienė, Lobanova, 2006; Stoner, Freeman, Gilbert, 2005; Želvys, 2003; 2001; Zakarevičius, 2002; Seilius, 1998) yra žinoma, kad vadybinės kompetencijos apima žinias, gebėjimus ir nuostatas, reikalingas valdymo funkcijoms atlikti: planavimo, organizavimo, vadovavimo ir kontrolės. Vis daugėja įrodymų, kad kompetencijų studijų procese galima įgyti per efektyvų savarankišką studentų darbą (Šiaučiukėnienė, Visockienė, Talijūnienė, 2006; Broad, 2006; Nieto, Dimitriadou, Davy, 2008; Pečiūrienė, Radlinskaitė, Žvinakevičienė, 2010; Tandzegolskienė, Pileckaitė, 2010). Remiantis šio darbo autorės (Rupšienė, Mažionienė, 2011b) atlikto tyrimo duomenimis, taip galima įgyti ir vadybinių kompetencijų.

Savarankiškas darbas aukštojoje mokykloje suprantamas kaip mokymo(si) sistema, integrali tarpusavyje susijusių elementų sąveika, sudaranti sąlygas studentams ugdytis būtinas kompetencijas (Rupšienė, Mažionienė, 2011; Pečiūrienė, Radlinskaitė, Žvinakevičienė, 2010; Tandzegolskienė, Pileckaitė, 2010; Le Boterf, 2009; Nieto, Dimitriadou, Davy, 2008; Broad, 2006; Šiaučiukėnienė, Visockienė, Talijūnienė, 2006; Hendry, Hyde, Davy, 2005; Dillon, Greene, Mansell, 2005; Brunevičiūtė, Gudaitytė, Starkutė, Šarkauskienė, 2003).

Šiuolaikinio aukštojo mokslo studijose savarankiškas darbas grindžiamas naująja mokymosi paradigma ir konstruktyvistine teorija, kuri teigia, kad mokymasis yra procesas, kuriame besimokantysis aktyviai dalyvaudamas, taikydamas žinias praktinėje veikloje, vertindamas jų naudą, įgytos patirties pagrindu tobulina kompetencijas. Konstruktyvistinės teorijos požiūriu, mokymasis yra žinių konstravimas per patirtį, skatinant aktyvų mokymąsi, mokymąsi „darant“. Konstruktyvizmo požiūriu, žinios ir gebėjimai konstruojami individams socialiai dalyvaujant veikloje, sprendžiant problemas ar atliekant užduotis (Pečiūrienė ir kt., 2010; Šliogerienė ir kt., 2009; Valuckienė, 2009; Šiaučiukėnienė ir kt., 2006; Brunevičiūtė ir kt., 2003).

Diegiant šiuolaikinę mokymosi paradigmą būtina, kad studentų savarankiškas darbas aukštojoje mokykloje sudarytų pagrindą studentų kompetencijų ugdymui (Brunevičiūtė, Gudaitytė, Starkutė, Šarkauskienė, 2003; Pečiūrienė, Radlinskaitė, Žvinakevičienė, 2010; Nieto, Dimitriadou, Davy, 2008; Dačiulytė, 2003). Todėl yra pagrindo tyrinėti konstruktyvistinėmis idėjomis grindžiamą studentų savarankišką darbą kaip reikšmingą vadybinių kompetencijų ugdymo veiksnį.

Tyrimo objektu pasirinkus konstruktyvistinėmis idėjomis grindžiamą studentų savarankišką darbą, šiame straipsnyje iškeltas tikslas – atskleisti konstruktyvistinėmis idėjomis grindžiamo savarankiško darbo įtaką socialinės pedagogikos studijų programų studentų vadybinių kompetencijų ugdymui/si.

1. Tyrimo metodologija

Siekiant atskleisti, kaip konstruktyvistinės teorijos idėjomis grindžiamas savarankiškas darbas aukštojoje mokykloje padeda socialinės pedagogikos studijų programų studentams ugdytis vadybines kompetencijas, pasirinktas kvaziekspirimentinis tyrimas, kuriame dalyvavo 4 aukštosios mokyklos (2 universitetai ir 2 kolegijos), iš kurių sudarytos 2 eksperimentinės (40 studentų) ir 2 kontrolinės (40 studentų) grupės. Aukštosios mokyklos kvaziekspirimentui pasirinktos netikimybinio patogiūju būdu (laikantis teritorinio principo). Tiriamųjų grupių parinkimo būdas – puokštės, arba serijinis. Pasirinktos aukštosios mokyklos, kurios sutiko bendradarbiauti atliekant kvaziekspirimentinį tyrimą, jose tirti visi pagal socialinės pedagogikos studijų programas (nuolatinė forma) studijuojantys antro ir trečio kurso studentai. Iš viso tyrime dalyvavo 80 socialinės pedagogikos studijų programų studentų: 52,5 % studijavo universitete, 47,5 % – kolegijoje: iš jų 73,8 % studijavo trečiame kurse, 26,2 % – antrame kurse. Respondentų amžius pasiskirstė tarp 18 ir 40 metų, didžioji dalis respondentų buvo nuo 20 iki 22 metų (amžiaus vidurkis –21,47 metų), 97,5 % – moterys, 2,5 % – vyrai. Sudarant eksperimentines ir kontrolines grupes laikytasi homogeniškumo principo, grupės parinktos taip,

kad jų parametrai būtų kuo panašesni, t. y. būtų panašaus dydžio, ta pati studijų forma, panašaus amžiaus, lyties ir pan. Prieš pradėdant kvaziekperimentinį tyrimą, gautas aukštųjų mokyklų vadovų leidimas vykdyti tyrimą ir kiekvieno dalyvio sutikimas žodžiu dalyvauti tyrime.

Kvaziekperimentinis tyrimas organizuotas etapais: 1) studentų apklausa raštu (*pre-test*) iki eksperimentinės intervencijos; 2) eksperimentinė intervencija (*test-factor*), tobulinant studentų savarankišką darbą; 3) studentų apklausa raštu (*post-test*) po eksperimentinės intervencijos.

Kvaziekperimento intervencijos metu, remiantis konstruktyvistinės teorijos idėjomis, tobulintas studentų savarankiškas darbas pagal tyrėjos parengtą savarankiško darbo tobulinimo metodiką (*test-factor*). Studentų savarankiškam darbui parinktos taikomojo pobūdžio užduotys, taikomi konstruktyviai ir aktyvia studentų veikla grindžiami studijų metodai, tokie kaip darbas grupėse, atvejų analizė, projektinė, tiriamoji veikla ir pan. Savarankiško darbo vertinimas tobulintas, įtraukiant vertinimą užduočių atlikimo procese, parenkant ir taikant atliktos veiklos demonstravimu grindžiamus kompetencijų vertinimo metodus bei teikiant grįžtamąjį ryšį. Užduočių vertinimo kriterijai sieti su vadybinėmis kompetencijomis ir atliekamos veiklos rezultatų kokybės vertinimu. Vertinant savarankišką darbą studentams buvo sudaromos sąlygos patiems įsivertinti ir įvertinti įgyjamas kompetencijas.

Intervencijos planavimo pakopoje surašytas veiksmų planas kiekvienam savarankiško darbo struktūriniam elementui tobulinti, t. y. kokius veiksmus reikia atlikti siekiant patobulinti savarankiško darbo procesą studentų vadybinių kompetencijų ugdymui/si. Parengta savarankiško darbo metodika taikyta per studijų dalykus, kurių dėstytojai sutiko dalyvauti tyrime. Atliekant kvaziekperimentą, laikytasi šių tyrimo procedūrų: dėstytojai prieš eksperimentą instruktuoti, pateikiant metodinės idėjos įgyvendinimo, metodinių didaktinių priemonių (savarankiško darbo aprašo, savarankiško darbo užduočių vertinimo kriterijų, studentams įsivertinti skirtų metodinių priemonių) pavyzdžius.

Šio tyrimo instrumento pagrindą sudarė atskleista socialinio pedagogo vadybinių kompetencijų struktūra. Vadybines skales sudarantys kintamieji grupuoti pateikiant juos atskirais klausimais pagal socialinio pedagogo veiklos lygmenis: individualaus darbo su vaiku, mokinių grupėmis, vaikų / mokinių tėvais ir jų grupėmis, mokyklos bendruomene (administracija, mokytojais, klasių auklėtojais ir kitais specialistais), tarpinstituciniu lygmeniu.

Vadybines skales sudarantys teiginiai, apibūdinantys socialinio pedagogo darbui mokykloje svarbias vadybines kompetencijas, vertinti pagal šešių balų rangų sistemą, kurioje 1 balas reiškia, kad neįgijo atitinkamos kompetencijos, 6 balai – kad įgijo labai aukštą kompetenciją (1 – žemiausias balas, 6 – aukščiausias balas). Vertinant vadybinių kompetencijų skalės ir pavienių subskalių pagal socialinio

pedagogo veiklos lygmenis patikimumą taikyta patikimumo analizė (angl. *Reliability analysis*); gauta vadybinių kompetencijų skalės *Cronbach's alpha* – 0,992; konkrečių subskalių – nuo 0,942 (individualus darbas su vaiku) iki 0,986 (darbas su vietos bendruomene ir kitomis institucijomis). Kiekviename socialinio pedagogo veiklos lygmenyje skalę sudarantys kintamieji sugrupuoti ir į pavienius planavimo, organizavimo, vadovavimo ir kontrolės kompetencijų kintamuosius. Vertinant minėtų pavienių subskalių patikimumą nustatyta *Cronbach's alpha* – nuo 0,692 iki 0,971. Šie duomenys leidžia teigti, kad kompetencijų subskalės yra patikimos matavimo priemonės.

Kvaziekperimentinis tyrimas truko vienerius mokslo metus. Duomenys buvo renkami dviem momentiniais pjūviais (prieš ir po eksperimento), t. y. mokslo metų pradžioje ir mokslo metų pabaigoje. Palyginus rezultatų *pre-test* ir *post-test* skirtumus, įvertintas savarankiško darbo, grindžiamo konstruktyvistinės teorijos idėjomis, poveikis socialinės pedagogikos studijų programų studentų vadybinių kompetencijų ugdymui/si. Apklausos raštu testavimo-retestavimo metu surinkti duomenys apdoroti taikant vienfaktorinės dispersinės analizės (anova) su *Post hoc* kriterijumi (*Tukey HSD*) statistinį metodą. Populiacijos kintamųjų dispersijų lygybė tikrinta, naudojant *Levene* testą, kurio rezultatai ($p > 0,05$) parodė, kad populiacijos dispersijos yra homogeniškos ir galima daryti tolesnes statistines išvadas.

3. Tyrimo rezultatai

Siekiant atskleisti kvaziekperimento intervencijos poveikį socialinės pedagogikos studijų programų studentų vadybinių kompetencijų ugdymui/si, eksperimentinėse grupėse lyginti vadybinių kompetencijų subskalių įsivertinimo rodikliai prieš (*pre-test*) ir po eksperimento (*post-test*) (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Vadybinių kompetencijų įsivertinimas eksperimentinėse grupėse prieš kvaziekperimento intervenciją ir po jos

Table 1. Self-assessment of management competencies in experimental groups before the intervention of quasi-experiment and after it

Vadybinių kompetencijų subskalės	E1	E2	Vidurkių skirtumai	<i>F</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
Planavimas	3,70	4,04	0,34	2,388	3	0,151
Organizavimas	3,36	3,94	0,58	5,223	3	0,026
Vadovavimas	3,47	3,86	0,39	3,213	3	0,224
Kontrolė	3,66	4,11	0,45	3,694	3	0,079

Pastaba. E1 – eksperimentinės grupės prieš kvaziekperimento intervenciją; E2 – eksperimentinės grupės po kvaziekperimento intervencijos.

Analizuojant eksperimentinių grupių studentų vadybinių kompetencijų subskalių įsivertinimo rodiklius prieš ir po kvaziekperimento intervencijos, nustatyta, kad po eksperimento reikšmingai gerėjo ($p = 0,026$) eksperimentinių grupių studentų *organizavimo kompetencijų* subskalės įsivertinimo rodiklis. Statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta ($p > 0,05$) planavimo, vadovavimo ir kontrolės kompetencijų subskalėse (žr. 1 lentelę).

Kvaziekperimento intervencijos poveikis eksperimentinių grupių studentų vadybinių kompetencijų ugdymui/si tikrintas, analizuojant studentų vadybinių kompetencijų įsivertinimo rodiklius pagal socialinio pedagogo veiklos lygmenis. Kaip ir tikėtasi, patobulinus savarankiško darbo struktūrinius elementus, po taikytos intervencijos eksperimentinių grupių studentai vadybines kompetencijas įsivertino geriau nei prieš kvaziekperimento intervenciją (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Vadybinių kompetencijų įsivertinimas eksperimentinėse grupėse prieš kvaziekperimento intervenciją ir po jos

Table 2. Self-assessment of management competencies in experimental groups before the intervention of quasi-experiment and after it

Veiklos lygmenys	E1	E2	Vidurkių skirtumai	F	df	p
Individualus darbas su vaiku	3,90	4,21	0,31	1,182	3	0,248
Darbas su mokinių grupėmis	3,73	4,19	0,46	3,069	3	0,037
Darbas su mokinių tėvais ir jų grupėmis	3,62	3,89	0,27	2,614	3	0,595
Darbas su mokyklos bendruomene	3,49	3,97	0,48	3,906	3	0,117
Darbas su vietos bendruomene ir kitomis institucijomis	3,09	3,71	0,62	5,920	3	0,040

Pastaba: E1 – eksperimentinės grupės prieš kvaziekperimento intervenciją; E2 – eksperimentinės grupės po kvaziekperimento intervencijos.

Tyrimo rezultatai parodė, kad po kvaziekperimento intervencijos eksperimentinėse studentų grupėse reikšmingai gerėjo vadybinių kompetencijų įsivertinimo rodikliai *darbui su mokinių grupėmis* ($p = 0,037$), *vietos bendruomene ir kitomis institucijomis* ($p = 0,040$) lygmenyse. Analizuojant eksperimentinių grupių studentų vadybinių kompetencijų įsivertinimo rodiklius *individualaus darbo su vaiku*, *mokinių tėvais ir jų grupėmis*, *mokyklos bendruomene* lygmenyse matyti, kad po taikytos intervencijos eksperimentinių grupių studentai vadybines kompetencijas įsivertino geriau nei prieš kvaziekperimento intervenciją, tačiau statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta ($p > 0,05$) (žr. 2 lentelę).

3 lentelė. Vadybinių kompetencijų socialinio pedagogo darbui su vietos bendruomene ir kitomis institucijomis įsivertinimas eksperimentinėje grupėje prieš kvaziekperimento intervenciją ir po jos

Table 3. Self-assessment of management competencies for work of a social care educator with local community and other institutions in experimental group before the intervention of quasi-experiment and after it

Vadybinių kompetencijų subskalės	E1	E2	Vidurkių skirtumai	F	df	p
Planavimas	3,17	3,86	0,69	4,625	3	0,019
Organizavimas	3,01	3,73	0,72	5,716	3	0,022
Vadovavimas	3,08	3,66	0,58	6,294	3	0,074
Kontrolė	3,31	3,88	0,57	4,160	3	0,044

Pastaba: E1 – eksperimentinės grupės prieš kvaziekperimento intervenciją; E2 – eksperimentinės grupės po kvaziekperimento intervencijos.

Analizuojant eksperimentinių grupių studentų įsivertinimo rodiklius vadybinių planavimo, organizavimo, vadovavimo, kontrolės kompetencijų tarpinstituciniame lygmenyje, nustatyta, kad po taikytos kvaziekperimento intervencijos reikšmingai gerėjo studentų *planavimo* ($p = 0,019$), *organizavimo* ($p = 0,022$) ir *kontrolės* ($p = 0,044$) kompetencijų darbui su vietos bendruomene ir kitomis institucijomis lygmenyje subskalių įsivertinimo rodikliai. Statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta tik *vadovavimo* kompetencijų ($p > 0,05$) subskalėje (žr. 3 lentelę).

Diskusija

Šio kvaziekperimentinio tyrimo tikslas – atskleisti konstruktyvistinėmis idėjomis grindžiamo savarankiško darbo įtaką socialinės pedagogikos studijų programų studentų vadybinių kompetencijų ugdymui/si. Kvaziekperimento intervencijos metu socialinės pedagogikos studijų programų studentų savarankiško darbo tobulinimas sietas su konstruktyvistinės teorijos taikymu. Tyrimo rezultatai patvirtino, kad konstruktyvistinės teorijos idėjomis grindžiamas savarankiškas darbas padeda socialinės pedagogikos studijų programų studentams ugdytis vadybines kompetencijas. Konstruktyvistinės teorijos požiūriu, mokymasis suprantamas kaip procesas, kuriame besimokantysis, aktyviai dalyvaudamas, taikydamas žinias praktinėje veikloje, vertindamas jų naudą, įgytos patirties pagrindu tobulina kompetencijas (Pečiūrienė ir kt., 2010; Šliogerienė, Liuolienė, Metiūnienė, 2009; Valuckienė, 2009). Konstruktyvistinėmis idėjomis grindžiamo savarankiško darbo esmė – paties individo konstruktyvi veikla, sudarant jam tinkamas mokymosi sąlygas ir suteikiant paramą, kurios reikia, siekiant užtikrinti mokymosi veiklą. Šio tyrimo duomenys sutampa su kitų autorių (Pečiūrienė ir kt., 2010; Šliogerienė ir

kt., 2009; Valuckienė, 2009; Šiaučiukėnienė ir kt., 2006; Brunevičiūtė ir kt., 2003) darbais, kurie parodo, kad, sudarant sąlygas aktyviai veikti, taikyti žinias praktinėje veikloje, vertinti jų naudą, sudaromos sąlygos studentams patiems ugdytis profesinei veiklai būtinas kompetencijas.

Kaip ir tikėtasi, kvaziekperimento intervencijos metu patobulinus savarankišką darbą, gerėjo eksperimentinių grupių studentų vadybinių kompetencijų įsivertinimo rodikliai visuose socialinio pedagogo veiklos lygmenyse. Tyrimo rezultatai parodė, kad kvaziekperimento metu, taikant tyrėjos parengtą savarankiško darbo tobulinimo metodiką, reikšmingai gerėjo studentų vadybinių kompetencijų, būtinų socialinio pedagogo darbui su mokinių grupėmis ir tarpinstituciniame lygmenyse, įsivertinimo rodikliai. Tai pagrindžia tyrimo rezultatų aktualumą mokyklos socialinio pedagogo praktinei veiklai. Remiantis pastaraisiais metais atliktų tyrimų (Buzaitytė-Kašalynienė, 2003; Švedaitė, 2005; Indrašienė ir kt., 2008; Leliūgienė ir kt., 2008) rezultatais, daugeliui socialinių pedagogų trūksta vadybinių kompetencijų tarpinstituciniame lygmenyje, kai socialinė pedagoginė pagalba teikiama per organizacijas ar institucijas, kurios sudaro socialinės pagalbos sistemą. Mokslininkai (Švedaitė, 2005; Buzaitytė-Kašalynienė, 2003) pažymi, kad šiandieninėje praktikoje organizacinis aspektas, kai pagalba teikiama tik per organizacijas ar institucijas, tampa viena esminių vadybinės veiklos funkcijų. Tyrimo rezultatai parodė, kad konstruktyvistinės teorijos idėjomis grindžiamas savarankiškas darbas padeda socialinės pedagogikos studijų programų studentams ugdytis socialinio pedagogo darbui būtinas vadybines kompetencijas sisteminiame lygmenyje, t. y. darbui organizacijos ir jos aplinkos lygmenyse.

Remiantis mokslininkų (Leliūgienė ir kt., 2008; Indrašienė ir kt., 2008; Kviešienė ir kt., 2006) atliktų tyrimų rezultatais, socialiniam pedagogui būtina ugdytis planavimo, organizavimo, vadovavimo, kontrolės gebėjimus. Reikšmingas šio tyrimo aspektas, kad po taikytos kvaziekperimento intervencijos reikšmingai gerėjo įsivertinimo rodikliai eksperimentinės grupės studentų planavimo, organizavimo, kontrolės kompetencijų darbui su vietos bendruomene ir kitomis institucijomis lygmenyje.

Kvaziekperimentinis tyrimas kai kuriais aspektais buvo ribotas. Pirmiausia pabrėžtina, kad reikšmingai keitėsi ne visi analizuojami kintamieji. Pavyzdžiui, reikšmingai nepakito studentų vadybinių kompetencijų įsivertinimo rodikliai individualaus darbo su vaiku, vaikų / mokinių tėvais ir jų grupėmis, mokyklos bendruomenės lygmenyse. Reikšmingai nesikeitė ir eksperimentinės grupės studentų įsivertinimo rodikliai vadovavimo kompetencijų darbui su vietos bendruomene ir kitomis institucijomis lygmenyje. Atliekant tolesnius tyrimus galima būtų aiškintis, kokie savarankiško darbo struktūriniai elementai turi įtakos socialinės pedagogikos studijų programų studentų vadovavimo kompetencijų ugdymui/si.

Reikėtų paminėti, kad esant gana mažam atvejų skaičiui aukštosiose mokyklose, sudarant tyrimo imtį tiriamųjų grupės formuotos iš antro ir trečio kursų studentų, kas apsunkino kvaziekperimentinės intervencijos valdymą. Be to, reikėtų paminėti, kad savarankiškas darbas tobulintas per studijų dalykus, kurių dėstytojai sutiko dalyvauti tyrime. Savarankiškam darbui aukštojoje mokykloje tobulinti svarbu, kad socialinės pedagogikos studijų programos visų studijų dalykų savarankiškas darbas būtų grindžiamas tomis pačiomis kvaziekperimentinėmis idėjomis. Svarbu, kad aukštojoje mokykloje būtų laikomasi vieningos edukacinės paradigmos, dėl kurios sutartų visi studijų veikėjai (studijų programos rengėjai, dėstytojai ir studentai) (Pečiūrienė ir kt., 2010; Le Boterf, 2009; Jucevičienė, Valuckienė, 2008; Nieto ir kt., 2008; Broad, 2006; Šiaučiukėnienė ir kt., 2006). Remiantis šio kvaziekperimentinio tyrimo rezultatais gali būti tobulinamas socialinės pedagogikos programų studentų savarankiškas darbas aukštosiose mokyklose.

Išvados

Kvaziekperimentinis tyrimas patvirtino, kad konstruktyvistinės teorijos idėjomis grindžiamas studentų savarankiškas darbas padeda ugdytis socialinio pedagogo darbui svarbias vadybines kompetencijas.

Kvaziekperimento intervencijos metu, patobulinus studentų savarankišką darbą, reikšmingai gerėjo studentų vadybinių kompetencijų įsivertinimo rodikliai socialinio pedagogo darbui su mokinių grupėmis, vietos bendruomene ir kitomis institucijomis lygmenyse.

Vertinant vadybines socialinio pedagogo darbo su vietos bendruomene ir kitomis institucijomis kompetencijas reikšmingai gerėjo planavimo, organizavimo, kontrolės kompetencijų įsivertinimo rodikliai.

Konstruktyvistinės teorijos idėjomis grindžiamas studentų savarankiškas darbas padeda studentams ugdytis vadybines kompetencijas socialinio pedagogo darbui sisteminiame lygmenyje, t. y. teikti organizuotą socialinę pagalbą per organizacijas ar institucijas, kurios sudaro socialinės pagalbos sistemą.

Gauta 2013 09 12

Pasirašyta spaudai 2014 02 14

Literatūra

- Broad, J. (2006). Interpretations of independent learning in further education. *Journal of Further and Higher Education*, vol. 30 (2): 119–143.
- Brunevičiūtė, R., Gudaitytė, D., Starkutė, D., Šarkauskienė, L. (2003). Mokymosi priemonių, įgalinančių studentų savarankišką darbą, rengimas. *Aukštojo ir vidurinio mokslo sanglauda: ugdymo turinio ir didaktikos tradicijos ir kaita. IX tarptautinė mokslinė konferencija. Mokslo darbai*. Vilnius, p. 18–24.

- Buzaitytė-Kašalynienė, J. (2003). Socialinio pedagogo veikla bendrojo lavinimo mokykloje. *Acta paedagogica Vilnensia. Mokslo darbai*, vol. 10, p. 29–47. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Dačiulytė, R. (2003). Studentų savarankiškumo sampratos bruožai. *Aukštojo ir vidurinio mokslo sanglauda: ugdymo turinio ir didaktikos tradicijos ir kaita. IX tarptautinė mokslinė konferencija. Mokslo darbai*. Vilnius, p. 33–40.
- Dillon, C., Greene, B., Mansell, R. (2005). *Assesing Approaches to Learning in Independent Learning Environments in Higher Education*. Prieiga internete: <http://www.formatex.org/micte> [žiūrėta 2012-09-10].
- Hendry, G. D., Hyde, S. J., Davy, P. (2005). Independent student study groups. *Medical Education*, vol. 39: 672–679.
- Indrašienė, V., Merfeldaitė, O., Petronienė, O. (2008). *Šiuolaikinių vadybinių funkcijų taikymas organizuojant mokyklos veiklą*. Mokslinio tyrimo ataskaita. Vilnius: Lietuvos socialinių pedagogų asociacija.
- Jucevičienė, P., Valuckienė, J. (2008). Conventionality of the Quality of Studies: Context of the Expression of Educational Paradigm. *Social Sciences*, vol. 4 (62): 37–50.
- Kvieskienė, G., Indrašienė, V., Merfeldaitė, O. (2006). Socialinės pedagoginės pagalbos komandos narių atrankos kriterijai. *Pedagogika. Mokslo darbai*, nr. 83: 103–107.
- Kvieskienė, G. (2001). Socialinio pedagogo kompetencijos samprata. *Pedagogika. Mokslo darbai*, nr. 53: 63–69.
- Le Boterf, G. (2009). Universitetinių studijų programos kūrimas: kompetencijų prieigos ir proceso samprata. *Tiltai/Bridges*, nr. 1 (46): 135–141.
- Leliūgienė, I., Baršauskienė, V., Mertinkaitytė, E. (2008). Socialinio pedagogo vadybinė veikla. *Socialinis darbas. Mokslo darbai*, nr. 7(3): 129–139. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
- Majauskienė, L., Leliūgienė, I. (2008). Differentiation Levels of School Social Pedagogue Activity: Theoretical and Empirical Insights in the Context of Lithuania and Germany. *Social Sciences/ Socialiniai mokslai*, nr. 3 (61): 60–69. Kaunas: Technologija.
- Mažionienė, A., Rupšienė, L. (2011). Studentų vadybinės kompetencijos, įgytos studijuojant pagal socialinės pedagogikos studijų programas. *Tiltai/Bridges*, nr. 2 (55): 125–137.
- Nieto, F., Dimitriadou, A., Davy, N. (2008). *Developing Skills for Independent Learning for Access to Higher Education Students*. FACE Conference, St John University, York.
- Pečiūrienė, A., Radlinskaitė, R., Žvinakevičienė, D. (2010). *Savarankiškas darbas profesinio bakalauro studijų procese*. Prieiga internete: www.viko.lt [žiūrėta 2012-09-10].
- Rupšienė, L., Mažionienė, A. (2011). Savarankiškas darbas aukštojoje mokykloje socialinio pedagogo vadybinių kompetencijų ugdymo požiūriu: studentų nuomonė. *Tiltai/Bridges*, nr. 3 (56): 151–158.
- Seilius, A. (1998). *Organizacijų tobulinimo vadyba*. Monografija. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- Socialinio pedagogo kvalifikaciniai reikalavimai. (2001). Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2010-12-14 įsakymas Nr. 1667 „Dėl socialinio pedagogo kvalifikacinių reikalavimų ir pareiginių instrukcijų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 24-896.
- Socialinio pedagogo pareiginė instrukcija. (2001). Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010-12-14 įsakymas nr. 1667 „Dėl socialinio pedagogo kvalifikacinių reikalavimų ir pareiginių instrukcijų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 24-896.
- Socialinio pedagogo rengimo standartas. (2008). Vilnius: Profesinio mokymo metodikos centras. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2008-06-26 įsakymas Nr. ISAK-1872/A1-209.
- Stankevičienė, A., Lobanova, L. (2006). *Personalo vadyba organizacijos sistemoje*. Vilnius: Technika.
- Stoner, J., Freeman, R., Gilbert, D. (2005). *Vadyba*. Kaunas: Poligrafija ir informatika.
- Šiaučiukėnienė, L., Visockienė, O., Taliūnienė, P. (2006). *Šiuolaikinės didaktikos pagrindai*. Kaunas: Technologija.
- Šliogerienė, J., Liuolienė, A., Metiūnienė, R. (2009). Studento savarankiškos veiklos ugdymo kryptys. *Santalka. Filologija. Edukologija*, t. 17 (2): 81–87.
- Švedaitė, B. (2005). Sėkmingos socialinės pedagoginės veiklos veiksniai: empirinės išvados. *Acta paedagogica Vilnensia. Mokslo darbai*, nr. 14: 133–144.
- Tandzegolskienė, I., Pileckaitė, R. (2010). Socialinių mokslų srities studentų savarankiškos veiklos raiška universitetinėse studijose. *Pedagogika*, nr. 97: 43–49.
- Valuckienė, J. (2009). Mokymosi paradigma grįstos studijos kaip atsakas į besikeičiančios visuomenės lūkesčius universitetinėms studijoms. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, nr. 2 (15): 311–317.
- Zakarevičius, P. (2002). *Vadyba: genėzė, dabartis, tendencijos*. Monografija. Kaunas.
- Želvys, R. (2001). *Švietimo vadybos pagrindai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Želvys, R. (2003). *Švietimo organizacijų vadyba*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

THE INFLUENCE OF INDIVIDUAL WORK ON THE EDUCATION/ SELF-EDUCATION OF MANAGEMENT COMPETENCIES OF STUDENTS OF SOCIAL PEDAGOGY STUDY PROGRAMMES

Asta Mažionienė

Summary

Research done in recent years shows that the majority of social care educators lack management competencies, particularly organized help, i.e. at systematic level when social pedagogical help is provided through organizations and institutions that form the system of social support, whereas a social care educator becomes the leader of this system and the process. Consequently, it is relevant to search for ways how to help students of social pedagogy programmes at higher school to educate management competencies. Management competencies involve knowledge, abilities and provisions necessary for the fulfillment of managing functions: planning, organization, leadership, and control. Social care educators in their activity have to plan work, make decisions, organize, conscript, control, and lead the process of children's social education. In the article individual work has been analyzed as the significant factor for the education of management competencies of social care educators. Following the contemporary paradigm of learning, it is necessary that student's individual work at higher school would constitute the background for the education of student competencies. That's why, in contemporary studies of higher education individual work should be based on the new learning paradigm and constructivism theory suggesting that learning is the process in which a learner through active participation, application of knowledge in practical activity, evaluating their advantage on the basis of experience gained improves abilities, develops knowledge and skills. From the point of view of constructivism theory, competencies are constructed through the social participation of individuals in activity by solving problems as well as accomplishing tasks. While individual work at higher school based on constructionism ideas has been chosen as the object of the research, the aim raised in this article is to reveal the impact of individual work based on constructivism ideas on the education/self-education of management competencies of students of social pedagogy studies programmes.

With the aim to prove that individual work based on constructionism ideas at higher school helps students to educate management competencies, the quasi-experimental research has been implemented. 4 higher schools (2 universities and 2 colleges) have participated in the research. 2 experimental (40 students) and 2 control (40 students) have been formed. The choice of researched groups: bunch

or serial. Higher schools that agreed to cooperate have been chosen for the implementation of quasi-experimental research where all first and second year students of social pedagogy study programmes studying full-time have been analyzed. In total, 80 students of social pedagogy studies programmes participated in the research. By forming experimental and control groups it was stuck to the principle of homogeneity; groups were chosen in the way that parameters would be as similar as possible, i.e. they would be of similar size, students would study in the same mode, would be of similar age, sex, and so on. Quasi-experimental research was organized in separate stages: the survey of students (pre-test) before experimental intervention; experimental intervention (test-factor) by improving individual work of students; the survey of students (post-test) after experimental intervention. The duration of quasi-experimental research: one academic year. Data was collected through two instantaneous cuts (before and after experiment), i.e. in the beginning of academic year and at the end of academic year. After the comparison of differences between pre-test and post-test, the impact of individual work based on constructivism ideas on the education/self-education of management competencies of students of social pedagogy studies programmes. The data collected during the testing – retesting of written survey by application of the statistical method of one-factor dispersion analysis (anova) with Post hoc criterion (Tukey HSD) was applied.

During the quasi-experimental intervention, with reference to constructivism ideas, individual work of students was improved according to the improvement methodology (test-factor) arranged by the researcher. Tasks of applied character were chosen for individual work of students, studies methods based on constructive and active student activity were chosen, such as work in groups, case analysis, project and research activity and so on. Evaluation of individual work was improved by including the assessment in the process of tasks accomplishment by choosing and applying reversible connection. Criteria for task evaluation were related to management competencies and evaluation of the quality of results of accomplished activity. During individual work evaluation students were provided with circumstances to evaluate themselves and competencies acquired.

The basis of this research instrument is formed of the structure of management competencies of a social care educator. Variables forming the management scale were grouped by presenting them in different questions according to the levels of activity of a social care teacher: individual work with a child, student groups, children/students parents and their groups, at school and interinstitutional levels. As it was expected, by improvement of individual work during the quasi-experimental intervention the self-assessment indicators of management competencies of students from experimental groups at all activity levels of a social care educator

improved. Research findings have shown that during the quasi-experiment by applying the methodology of improvement of individual work arranged by the researcher, self-assessment indicators of management competencies of students for the work of a social care educator with student groups and at interinstitutional level. This substantiates the relevance of research results to practical activity of a social care educator. Significant aspect of this research is that results of it have shown that individual work based on the ideas of constructivism theories helps students of social pedagogy studies programmes to educate management competencies for the work of social care educator at the systematic level, i.e. to the work at the levels of organization and its environment. The significant aspect of this research is that after the quasi-experimental interventions applied the self-assessment indicators of planning, organization, control competencies of students from experimental groups for the work at the levels of local community and other institutions have improved.

Individual work of students of social pedagogy studies programmes at higher schools may be improved by means of the results of quasi-experimental research.

